

Bostadsrättsföreningen
Trädgårdsmästaren 8, Odengatan 48

1974
30år
2004

Grundaren
Anders Sjöberg
Organisationskonsult

Grundaren
Nils Witt
Jurist

Firar 30-års jubileum

Liten HISTORIK över Odengatan 48 –

bildandet av bostadsrättsföreningen Trädgårdsmästaren 8, 1974 och personliga minnen från uppväxtår på Odengatan 48 under 1950-60-talet.

Bostadsrättsföreningen Trädgårdsmästaren 8 firar 30-årsjubileum våren och sommaren 2004. Med detta i åtanke samt det faktum att organisationskonsulten Anders Sjöberg och min pappa, juristen Nils Witt, var initiativtagare och grundare av föreningen samt inte minst det faktum att min bror Fredrik och jag vuxit upp i huset, vi flyttade in redan 1954, bidrar jag gärna med en liten minneskavalkad om huset och dess historia. Det känns både roligt och angeläget så här inför föreningens 30-årsjubileum.

Bakgrundsfakta

Byggnadslov för tomten Trädgårdsmästaren 8 erhöles 1903. Byggherre och byggmästare var J. Johnson och arkitekten hette E. Ohlsson. 1905 var byggnadsarbetena klara och huset var under många år i familjen Wiboms ägo.

Redan långt före köpet av fastigheten bodde de två initiativtagarna till och grundarna av föreningen Anders Sjöberg i gårdshuset och Nils Witt i gathuset.

Odengatan 48 var inte särskilt väl underhållet och de båda husen var oerhört slitna. Behovet av reparationer, renoveringar och moderniseringar samt kanske framförallt ett stort kulturintresse kombinerat med läget av fastigheten var några av motiven till att köpa den.

Fastigheten förvärvades 1 juli 1974

Efter grundarnas många och långa diskussioner med dåvarande hyresgäster, familjen Wibom och bankkontakter mm gav all nedlagd tid och allt arbete äntligen frukt ; köpebrevet undertecknades och fastigheten hade bytt ägare.

Köpebrevet skrevs den 1 juli 1974 och är underskrivet av säljarna bröderna Per och Max Wibom, söner till agronom Torsten Wibom, Hufvudsta Gård i Solna, och köparna företrädna av grundarna Anders Sjöberg och Nils Witt. Kopia av köpebrevet bifogas denna historik.

Köpeskillingen var 1.050.000 kronor och tillträde skedde 1 juli 1974.

Intressant att jämföra med dagens ekonomiska värden 2004 då en etta i gårdshuset för närvarande värderas högre än hela fastigheten då 1974.

Fastigheten drivs av Brf Trädgårdsmästaren 8 från 1 juli 1974

Efter köpet följde en tid med mycket arbete, engagemang och stort intresse från samtliga bostadsrättsägare som valt att stanna kvar och vara med på den spännande och inte så vanliga resa som det innebar att bilda bostadsrättsförening vid denna tid.

Detta ledde till omfattande reparationer av båda husen. Under kommande vinter 1975-76 utfördes de stora välbehövliga reparationerna. Vi fick kommunal fjärrvärme, fasaderna putsades och delar av vatten-, el- och avloppssystem moderniserades. En etta till vänster längst ner i gårdshuset inreddes och gjordes om till modern tvättstuga, samma som idag, från att tidigare ha varit bostad för en familj med mor, far och två barn.

Den gamla ettan räckte även till soprum och barnvagnsrum.

Den gamla och mycket höga muren mot Surbrunnsgatan på lilla gården revs till stora delar ner. Den gjorde gården mörk och lite trist. Enda fördelen var att ingen lyckades klättra över den åt varken det ena eller andra hållet. Idag är den lilla gården som en liten oas med buskar, blommor och en grillplats för alla föreningens medlemmar.

Källarlokalerna förändrades helt

Tidigare hade hushållen förvarat både fotogen och ved för kalla vintrar samt haft egna matförråd. Nu växte istället en stor samlingslokal fram, tänkt för föreningsmöten och fester. Hobbylokaler och bastu kom till. Arkitekt Ville Herlin ledde hela totalrenoveringsprojektet. Med den äran. Han befann sig i husen så gott som dagligen och otaliga är de möten han hade med Anders Sjöberg och Nils Witt och övriga i den nybildade styrelsen.

Beträffande de egna lägenheterna togs stora hänsyn till individuella önskemål och alla bodde kvar under de pågående reparationerna.

Med eget ägande och ansvar föll det sig naturligt att ägarna ville utföra så mycket arbete som möjligt själva, vilket de också gjorde och därmed höll nere kostnaderna markant. Röjningsarbeten i källare, rivningen av gårdsmuren och målning av trapphus utfördes av föreningens medlemmar. Alla tyckte det var roligt och intressant och det förekom ganska ofta gemensamma fester och firande. Sammanhållningen i huset var mycket god och alla kände allt större intresse för sitt boende.

Inne i lägenheterna förändrades det mycket olika. Några förbättrade nästan bara det nödvändiga medan andra gjorde om betydligt mer. Nästan alla bytte exempelvis fönster till två och/eller treglas. Enstaka lägenhetsinnehavare ville dock inte byta utan behöll de gamla. Detta ledde till relativt låga och individuella månadsavgifter. Det var också tydligt reglerat att varje hushåll fortsättningsvis skulle ansvara för och bekosta förbättringar, reparationer och ombyggnader individuellt.

Som avslutning av faktaredovisning kan nämnas att föreningens grundare Anders Sjöberg bodde i lägenhet 36 i gårdshuset och Nils Witt i lägenhet 21 i gathuset.

Minnen från uppväxtår i huset

Nils Witt flyttade till Odengatan 48 med sin familj, hustru och två barn, år 1954.

De första sju-åtta åren bodde vi i lägenhet 01 längst ner till vänster i gathuset och därefter i lgh 21 två våningar ovanför. Anders Sjöberg bodde före och under föreningens bildande i lgh 36 och sedan slutet av 70-talet och tills han flyttade härifrån några år senare i lgh 41 högst upp till vänster i gathuset.

Fredrik och jag var inte alls glada att flytta in till stan till en mörk lägenhet utan badkar, lekplats och värme. Med farlig trafik och gnisslande spårvagnar utanför porten.

Men det var alltid kul att åka spårvagn och särskilt till Skansen. Vi bytte vår moderna ljusa fina trea i Västertorp mot fröknarna Erikssons mörka lägenhet ; lägenhet 01 i gathuset. De två äldre systrarna hade drivit en tvättinrättning i våningen och jag kan än idag minnas de mörka tapeterna, som hängde i stora flagor utmed väggarna. Kanske hade de lossnat av alla ångor? Som små barn var miljön nästan lite spöklik.

Våningen var så nedgången att hela familjen den första tiden måste sova i samma rum. Under tiden försökte pappa göra det så beboeligt som möjligt. Mamma var mer tveksam över om bytet var så bra. Det var ju också hon som drabbades värst av all brist på bekvämlighet.

Istället för en modern spis och ugn måste mamma nu laga mat på vedspisen och vi barn fick alltmer sällan nybakade bullar.....

Men pappa var mycket glad och hela tiden övertygad om att bytet var strålande ! Han såg bara fördelar och insåg vilka möjligheter det förde med sig att bo mitt i stan. Närheten till precis allt; både det nödvändiga och det extra; affärer, museer, bibliotek, teatrar, skolor m.m. och gångavstånd till arbetet. Vi barn var små och anpassade oss snabbt till det nya. Men jag minns tydligt att vi längtade efter badkar och här fanns ju inte ens dusch. Men efter anskaffande av varmvattenberedare lyckades pappa ordna till ett bra duschrum intill sovrummet.

Kalla vintrar

Vintrarna var ofta kalla och på den här tiden fanns inga element. Antingen eldade man med koks i små fyrkantiga kokskaminer eller med fotogen i Varmvind - anordningar. Nästan alla eldade i sina kakelugnar och även i de svarta järnvedspisarna i köken för att få det riktigt varmt. Jag minns att det ofta var både is och imma på fönsterrutorna på vintern. Men kakelugnarna värmdes bra och vi brukade grilla äpplen vid jultid i kakelugnen i vardagsrummet.

Inne i lägenheterna

Tyvärr lät några hushåll montera ner sina kakelugnar senare i samband med att föreningen bildades, något man djupt ångrat efteråt.

På 50-talet hade alla kök vedspisar och i gathuset fanns det två dörrar till varje lägenhet. En entrédörr och en dörr som gick direkt till köket från farstun till en extradörr inne i köket. I utrymmet däremellan förvarades veden i staplar och den användes både till köksspisaren för matlagning och till kakelugnarna för uppvärmning.

Jag minns att "Farbror Andersson" som den snälle vedgubben hette kom med de tunga vedsäckarna, knackade på och berättade för mamma att nu är vedförrådet fullt igen och överlämnade en faktura. Han fyllde på veden från trapphuset och sen var det bara för mamma att öppna köksdörren och hämta in den. Praktiskt och trevligt.

Diskbänkarna bestod av ljus marmor. Mycket vackra men lika opraktiska. Man fick se upp med att inte tappa porslin, som då lätt krossades. Naturligtvis fanns inte varmvatten annat än i särskilda stora cisterner som man fäste i väggen. Kranen för kallvatten var gjord av mässing; liten, smacker och vacker.

Jag tror inte att många hade kylskåp. De gamla rymliga skafferierna fick förvara det mesta. Utrymmet under köksfönstren innehöll skåp där man också förvarade ved. Vedlåren kallas den platsen, som flera hushåll har bevarat.

Ett annat minne från köksregionerna i gathuset var den väggtavla som stod i anslutning till rummen. I varje rum fanns en ringklocka och när man tryckt på den visade tavlan i köket vilket rum som ringt. Minnen från den svunna tiden då man hade herrskap och tjänstefolk. De små rummen intill köken kallades jungfrukamrar av det skälet att de oftast beboddes av tjänstefolk.

Varje våning hade lyxen att ha en egen toalett; i gathuset i hallarna direkt intill entrédörrarna. Där fanns spolanordning med vattencistern och man drog i det tunga vita porslinshandtaget som hängde i ett snöre. De breda gamla sitsarna var gjorda av mörkt trä.

Mellan vardagsrum och serveringshall i gathuset fanns ett utrymme som i regel användes till klädskammare. Idag har alla lägenheter sina bad/duschrum där.

Källaren

Här hade hushållen egna förråd både gällande fotogen/ved och mat. Ofta kom anvisningar om hur mycket fotogen man fick ha där på grund av brandrisken. I rummet, vägg i vägg med cykelrummet i gathusets källare, och som idag är en del av den lokal som hyrs av mobiltelefonaffären låg husets tvättstuga. Där fanns ett smutsigt gammalt badkar och en tvätttho. Jag har inget minne av att någon någonsin använde tvättstugan annat än att husets barn lekte kurragömma där. På den här tiden var det mycket vanligt och förhållandevis billigt att lämna bort sin tvätt. Kanske till fröknarna Eriksson till exempel. Även i grannhuset 46:an fanns en tvättinrättning.

Gården

Här fanns varken blommor, träd eller lekplats. Det var bara en enda stor och mörk betongplats. Utmed muren mot 46:ans gård hade vi ett långt cykelstall beklätt med plåttak. Det var alltid överfullt med den tidens cykelmodeller; stora, tunga, mörka cyklar fjärran från dagens lyxigt lätta växelförsedda modeller i pastellfärger. Direkt till höger om cykelstallet stod den enorma soptunnan av mörkgrå plåt. Ofta överfull och lätt illaluktande.

Här på gården roade sig husens barn. Pojkarna spelade bollspel och det hände att en glasruta gick sönder någon gång. Det var naturligtvis förbjudet att spela fotboll på gården men inträffade ändå vid något enstaka och obevakat ögonblick.

Vi flickor hoppade mest hage och hopprep. Tillsammans spelade både flickor och pojkar kula om vårarna. Trots att solen inte nådde ner till gården många timmar om dagen och trots avsaknaden av blommor och lekplatser hade vi mycket roligt under många år på gården.

Att vi sällan var på lilla gården hade sin naturliga förklaring i att husets portvakt herr Sondell bodde i en tvåa, troligen tjänstebostad, som vette mot lilla gården som han därmed hade "full koll" på. Sondell var en reslig man; stor och kraftig med barsk stämma och vi barn var rädda för honom. Han var alltid klädd i grå overall och mörk basker och gjorde stor nytta genom att ständigt kontrollera vindarna, källaren, portingångarna och gårdarna.

På den här tiden kunde vem som helst, när som helst, ta sig in i portarna, som var olåsta och ofta fick vi påhälsningar av "fullgubbar" och försäljare av alla de slag. Minns till exempel att någon granne intet ont anande lämnade bort alla sina knivar till en man som knackat på och uppgivit sig vara knivslipare. Han återkom aldrig.

Plaskdammen och Stadsbiblioteket

Husets barn hade stor glädje av "Plarran" som vi kallade plaskdammen i Observatorielunden. På vintrarna åkte vi skridsko och kana där och kunde värma oss i en grön liten värmestuga. På somrarna höll vi mest till på Vanadisbadet. I ur och skur. Året runt hade vi tillgång till Stadsbiblioteket där tanter läste sagor i sagohörnan, ett runt rum med fina målningar från olika sagomotiv på väggarna. Minns särskilt John Blund flygandes med sitt paraply. Troligen och förhoppningsvis hålls den traditionen vid liv än idag.

Beträffande affärslokalerna höll Dahlströms Slips med sin tuffa neonskylt föreställande en färgglad slips till i lokalen som idag hyrs av mobiltelefonaffären.

Dahlström var en glad och rolig man som ofta bjöd in pappa på en pratstund och en cigarr. På 50-60-talet röktes det nästan överallt. I frissornas lokaler hyrde frissan Isacson i många, många år och före hennes tid var det en affär med tekniska- och sjukvårdsartiklar.

Hos krukmakarna Grodan har det varit några kortare ombyten de senaste åren. Men innan dess hyrde en blomsterhandlare lokalen och dessförinnan var det en affär som sålde smycken.

Odengatan 48;s närmaste omgivning

Till de flestas glädje fanns det hela tre biografier runt hörnet från våra portar. Samtliga på Sveavägen. Biografen Svea där Auktionshuset håller till idag med utgången intill gårdshusets port, Lyran till höger om Hard Rock Café , konferensanläggning idag, samt Rialto mitt emot Swanströms där teater spelas idag.

Restaurang Metropol

I Hard Rock Cafés lokaler fanns förr den mycket trevliga gamla restauranten Metropol med vita linnedukar och vanligtvis en ungersk fiolspelare som gick runt mellan borden och spelade för gästerna. Familjen åt ofta söndagsmiddag där. Det var trevligt och på 50-60-talet tillät priserna detta varför man ofta gick ut familjevis på sina kvarterskrogar. Man umgicks och pratade mer med varandra på den här tiden innan informationssamhället med datorer och större TV-utbud tagit allt större plats i våra liv. På somrarna hade Metropol en vacker inglasad veranda och man kunde se ut på folk som flanerade på Sveavägen när man satt där.

Pauvres Honteux-hemmet

Där det moderna fula (förlåt min uppriktighet) huset i Odengatsbacken mellan gamla Metropolshuset och Hagagatan finns idag låg tidigare ett underbart vackert gult kulturhus i sten. På dess ganska stora gård fanns en mycket fin trädgård och massor av blommor och syrenbuskar. Ingången till gården var där resebyrån håller till idag och hade höga svarta, mycket vackra järngrindar. Det var ett hem för änkor och tillhörde Pauvres Honteux-Stiftelsen.

Jag minns det väl eftersom familjen ofta besökte hemmet. Vår pappas gamla faster bodde där i flera år sedan hon blivit änka och vi barn tyckte det var jättespännande att gå dit. Vi blev bjudna på hemgjord svartvinbärssaft och goda kakor, som vi ofta fick inta tillsammans med de snälla gamla tanterna i syrenbersåerna. Syrenerna doftade så gott mitt i stan och de var granna med sina lila och vita färger.....Det var en stor förlust och tragedi för de flesta vasastadsbor och hela Stockholm när dåvarande politiker bestämde att kulturhuset skulle jämnas med marken och hela denna uppskattade idyll mitt i stan revs. Vilket vansinne !

Nåväl, detta är lite av allt som finns att berätta om Odengatan 48. För egen del flyttade jag därifrån 1968 och åter tjugotre år senare år 1991. Mycket hade förändrats. Men eftersom mina föräldrar hela tiden bott kvar intill pappas frånfälle 1989 och mammas flytt till ålderdomshem 1990 har jag på nära håll kunnat följa husets historia. Det finns, som sagt, så mycket att berätta och inte minst om alla de olika och i vissa fall mycket starka personligheter som bott i huset genom åren.

Men **det** är en helt annan historia.

Stockholm sommaren 2004

Katarina Witt
Dotter till Nils Witt